

De beroepsopleiding tot onderwijzer

Het oordeel van leerlingen

J. ROGGEMA

In het kader van een op Rijkskweekscholen verlicht onderzoek naar kenmerken van schoolorganisaties¹, werd de leerlingen o.a. gevraagd gen oordeel uit te spreken over hun beroepsopleiding.

De gegevens werden verzameld aan de hand van een vragenlijst. Deze vragenlijst werd op 18 van de 21 Rijkskweekscholen aan twee wille-

keurig gekozen klassen uit de tweede leerkring voorgelegd. In totaal werkten 716 leerlingen mee aan de invulling van de enquête.

Resultaten

Hieronder geven wij de vragen van de enquête en de bijbehorende antwoorden van de leerlingen in percentages:

Tekst item	ruim vold.	vold.	geen mening	onvold.	zeer onvold.
1. Vindt u dat op uw kweekschool het accent voldoende op de eigenlijke beroepsopleiding valt?	9	56	2	32	1
2. Acht u het onderwijs in de didactiek van de verschillende lagere school vakken voldoende?	2	32	4	60	2
3. Vindt u dat de tijd die u doorbrengt op de leerschool voldoende effectief wordt besteed?	10	36	3	44	7
4. Krijgt u op de door u bezochte leerschool voldoende de gelegenheid om te werken met moderne methoden?	9	36	5	32	8
5. Vindt u dat de stof die u later moet onderwijzen op de lagere school voldoende wordt behandeld op de kweekschool?	5	43	7	41	5
6. Is er volgens u voldoende eenheid in de didactische opvattingen zoals die door de verschillende leraren onderwezen worden?	6	44	14	31	5
7. Sluiten de didactische opvattingen zoals die door de vakleeraren behandeld worden voldoende aan bij de opvattingen welke door de pedagogiek-leraar worden behandeld?	7	49	12	29	4
8. Worden de ervaringen die men op de leerschool opdoet voldoende besproken tijdens de lessen op de kweekschool?	8	30	2	46	15
9. Vindt u dat het onderwijs op de kweekschool en de praktijkervaringen die u op de leerschool opdoet voldoende op elkaar aansluiten?	3	39	9	44	5
10. Vindt u dat de pedagogiek- en psychologielessen u voldoende tot steun zijn bij het werken in de praktijk?	10	49	10	25	5

Wilt u hieronder aangeven in hoeverre uw leraren aandacht besteden aan het onderwijs in de didactiek van hun vak voor de lagere school.

	ruim vold.	vold. mening	geen mening	onvold.	zeer onvold.
11. nederlandse taal	6	24	6	42	22
12. rekenen	30	41	3	20	6
13. geschiedenis	13	43	5	30	9
14. aardrijkskunde	14	41	5	32	8
15. biologie	15	40	5	29	10
16. natuurkunde	22	41	5	25	7
17. tekenen	4	34	7	39	15
18. handenarbeid	5	29	6	43	17
19. muziek	36	51	3	8	2
20. gymnastiek	64	30	2	3	1

Wilt u hieronder voor de verschillende vakken aangeven in hoeverre de door uw leraren behandelde stof aansluit op wat men in de lagere school dient te behandelen.

	ruim vold.	vold. mening	geen mening	onvold.	zeer onvold.
21. nederlandse taal	3	24	9	44	21
22. rekenen	26	53	3	14	3
23. geschiedenis	16	52	6	21	4
24. aardrijkskunde	13	43	7	31	6
25. biologie	16	45	6	25	7
26. natuurkunde	25	45	6	19	6
27. tekenen	5	35	11	35	13
28. handenarbeid	6	37	18	33	10
29. muziek	38	48	4	7	3
30. gymnastiek	61	32	2	3	2

In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende uitspraken:

Tekst item	hele-maal eens	eens	geen mening	oneens	hele-maal oneens
31. 'De stof die je later voor een les nodig hebt kun je je altijd nog wel eigen maken bij het voorbereiden van de les, maar de didactische methode moeten ze je leren op de kweek-school.'	17	49	4	26	5
32. 'Ik vind de opleiding te theoretisch, te weinig gericht op de praktijk van het onderwijzerschap.'	27	41	6	24	2
33. 'Wanneer ik straks klaar ben, weet ik misschien wel een heleboel, maar ik weet niet hoe ik het moet brengen.'	6	21	8	53	12
34. 'De beoordeling van een praktijkles door een vakleraar valt vaak heel anders uit dan de beoordeling van de pedagogiekleraar; je weet soms gewoon niet waar je aan toe bent.'	21	28	17	29	5
35. 'In de tweede leerkring ligt het accent te weinig op de didactiek en te veel op kennis.'	12	39	10	32	7

Bespreking resultaten

We zullen de resultaten van de enquête bespreken door het groeperen van een aantal gegevens rond bepaalde thema's:

de didactiek van de lagere school vakken

Uit interviews met leerlingen bleek dat het tekort aan aandacht voor de didactiek van de lagere school vakken een van de belangrijkste klachten vormde in verband met de beroepsopleiding.

Wanneer we nu de enquête-gegevens bekijken, dan blijkt dat in totaal 62 procent van de leerlingen van mening zijn dat het onderwijs in de didactiek van de lagere school vakken onvoldoende is (vr. 2). Uit de antwoorden op de vragen 11 t/m 20 komen de vakken gymnastiek en muziek zeer gunstig naar voren wat betreft de aandacht besteed aan de didactiek. Opvallend is dat voor de vakken tekenen en handenarbeid een tamelijk grote meerderheid van de leerlingen van mening is dat de aandacht voor de didactiek onvoldoende is. Met betrekking tot de vakken geschiedenis, aardrijkskunde, biologie en natuurkunde blijkt rond veertig procent van de leerlingen van mening te zijn dat de didactische vorming tekort schiet.

Het vak rekenen levert een gunstig beeld op; in totaal 71 procent van de leerlingen achten de aandacht voor de didactiek van dat vak voldoende. Een en ander is opmerkelijk gezien het relatief geringe aantal uren dat aan het vak besteed wordt en gezien het feit dat het vak rekenen vrijwel altijd wordt onderwezen door een leraar voor wie het min of meer een 'bijvak' is.

De aandacht die aan de didactiek van het vak Nederlands wordt besteed is omgekeerd evenredig aan de belangrijkheid van dat vak voor leerlingen op de lagere school. In totaal acht 64 procent van de leerlingen de aandacht voor de didactiek van het meest centrale vak op de l.s. onvoldoende.

De leerstof voor de lagere school

Tijdens een interview-onderzoek dat vooraf ging aan de opstelling van de vragenlijst bleek dat een aantal leerlingen de mening waren toegedaan

dat de leraren onvoldoende aandacht besteedden aan de stof die zij later op de lagere school dienden te onderwijzen. Volgens hen was de kweekschool wat betreft de stofkeuze teveel een voortzetting van de ULO of HBS.

Uit de enquête-gegevens blijkt dat in totaal 48 procent van de leerlingen (versus 46) vinden dat de leerstof van de lagere school onvoldoende behandeld wordt op de kweekschool (vr. 5).

De antwoorden op de vragen 21 t/m 30 lopen parallel aan die op de vragen 11 t/m 20. In het algemeen blijkt echter dat men iets gunstiger oordeelt over de aandacht besteed aan de leerstof voor de lagere school dan over de aandacht besteed aan de didactiek van die vakken. Opmerkelijk is ook hier weer het vak Nederlands; in vergelijking tot de andere vakken geeft het een zeer ongunstige uitslag te zien.

In vraag 31 wordt de belangrijkheid van de stof en de belangrijkheid van de didactiek van die stof tegen elkaar afgewogen. Een ruime meerderheid van de leerlingen is van mening dat de aandacht voor de didactiek centraal dient te staan. De helft van de leerlingen is echter van mening dat in de tweede leerkring het accent te zeer ligt op kennis en te weinig op de didactiek (vr. 35). Een kwart van de leerlingen is het dan ook eens met de uitspraak: 'wanneer ik straks klaar ben, weet ik misschien wel een heleboel, maar ik weet niet hoe ik het moet brengen' (vr. 33).

De eenheid in de didactische opvattingen van de leraren

De vragen 6 en 7 stellen het probleem aan de orde of er een zekere eenheid bestaat in de didactische opvattingen van de verschillende leraren binnen de school. Rond de 35 procent van de leerlingen is van mening dat een dergelijke eenheid niet aanwezig is. Het gebrek aan eenheid in didactische opvattingen binnen een school veroorzaakt bij de leerlingen een gevoel van onzekerheid, vooral daar waar het het hospiteren betreft. Bij de beoordeling van de praktijklessen kunnen de meningen van pedagogiekleraar en vakleraar diametraal tegenover elkaar staan.

Een groot deel van de leerlingen weten niet waar ze aan toe zijn bij de beoordeling van deze lessen (vr. 35).

De leerschool

In totaal 51 procent van de leerlingen blijken van mening te zijn dat de tijd doorgebracht op de leerschool onvoldoende effectief besteed wordt (vr. 3). Meer dan de helft van de leerlingen is van mening dat zij op de leerschool voldoende gelegenheid krijgen om te werken met moderne methoden (vr. 4). Niettemin blijkt het aantal dat deze mening niet deelt nog altijd aanzienlijk te zijn.

Tijdens het interview-onderzoek werd algemeen de klacht geuit dat de op de leerschool opgedane ervaringen onvoldoende besproken werden op de kweekschool. Uit de resultaten van de enquête (vr. 8) blijkt dat deze klacht inderdaad onder een groot deel van de leerlingen leeft. Eenzelfde beeld geven de antwoorden op vraag 9.

De verschillen tussen de scholen

De resultaten van het onderzoek werden teruggerapporteerd aan de scholen die meegewerkt hebben bij het verzamelen van de gegevens. Naast de gegevens van de eigen school werden de landelijke gegevens verstrekt. Men kon op deze wijze bij iedere vraag nagaan hoever men boven of beneden het landelijke 'gemiddelde' zat. Bij de uitwerking van de gegevens was het verschil tussen de scholen uitermate in het oog lopend. Sommige scholen bleken zeer gunstig af te wijken van het landelijke gemiddelde, andere scholen bleken zeer tot uitermate ongunstig af te steken. Het bleek tevens mogelijk de vragenlijst als een soort 'diagnostisch' middel te gebruiken. Door een bestudering van de gegevens van een school en een vergelijking van deze gegevens met de

landelijke was het mogelijk de probleemgebieden binnen een school aan te wijzen. Zo bleek bijvoorbeeld op een school waar de leerlingen relatief gunstig oordeelden over de beroepsopleiding, problemen te bestaan ten aanzien van de aansluiting tussen kweekschool en leerschool. Op een andere school bleek het ongunstige oordeel van de leerlingen vooral samen te hangen met het gebrek aan overeenstemming in de didactische opvattingen van de leraar.

Conclusie

De leerlingen van de kweekschool zullen straks als onderwijzers voor de klas staan. Het verdient derhalve aanbeveling dat hun oordeel over de beroepsopleiding serieus genomen wordt. Bezien wij de enquête-gegevens dan moeten wij tot de conclusie komen dat het oordeel van de leerlingen over hun beroepsopleiding niet bepaald gunstig is.

Noot

1. Zie: Dr. J. Roggema, *De Schoolse School*, een oriënterend onderzoek naar kenmerken van de school als organisatie. Van Gorcum, Assen, 1969.

Curriculum vitae

- Was als wetenschappelijk medewerker verbonden aan het Instituut voor Sociale Psychologie van de Rijksuniversiteit te Groningen.
- Promoveerde in 1969 op het proefschrift 'De Schoolse School, een oriënterend naar kenmerken van de school als organisatie' (Van Gorcum, Assen).
- Verricht naast onderzoek van schoolorganisaties, onderzoek naar de organisatiestructuur van Noorse Koopvaardij schepen.
- Is thans werkzaam in Oslo (Work Research Institutes).